

Lik Isusa Krista u posinodskoj apostolskoj pobudnici *Christus vivit*

Nedjeljka s. Valerija
Kovač

profesorica dogmatske
teologije na Katoličkom
bogoslavnom fakultetu
u Zagrebu

O bičaj da suvremeni službeni crkveni dokumenti nose naziv prvih riječi svoga teksta nije samo ustaljeni automatizam. Prve se riječi tako biraju da predstavljaju glavnu temu cijeloga dokumenta. Tako ni posinodska apostolska pobudnica pape Franje upućena mladima i cijelome Božjemu narodu iz 2019. godine ne započinje samo uobičajeno riječima »Christus vivit!« koje čine ujedno njezin naslov.¹ Te su riječi, koje stavljaju u središte Krista živoga, programatske. K tome, u pobudnici se ne govori o Isusu Kristu općenito, nego je poruka o njemu usmjerena određenim adresatima – mladima, kako bi ga što bolje razumjeli i prihvatili kao smisao i uzor svoga života. Zanimljivo je stoga pogledati na koji način – metodički i sadržajno – pobudnica naviješta Isusa Krista današnjim mladim ljudima.

Prvi brojevi ističu glavne značajke Kristova lika: »Krist živi! On je naša nada i najljepša mladost ovoga svijeta. Sve što On dotakne postaje mlado, novo, puno života. Zato prve riječi koje želim uputiti svakome mladom kršćaninu jesu: On živi i želi da budeš živ! On je u tebi, On je s tobom i nikada te ne napušta. Ma koliko daleko odlutao, uz tebe je uvijek Uskrsli, koji te poziva i čeka da mu se vratiš i kreneš iznova.

¹ FRANJO, *Christus vivit – Krist živi*, Zagreb, 2019.

Kad se osjetiš starim zbog tuge, zlopamćenja, strahova, sumnji ili neuspjeha, On će uvijek biti tu da ti da novu snagu i nadu« (br. 1-2).

Nekoliko je poglavlja (II., IV., VIII.) posebno posvećeno govoru o Isusu Kristu i njegovoj važnosti za život mladih ljudi. Zanimljivo je vidjeti kako su raspoređena: nisu izdvojena kao zasebni nauk vjere, nego su uklopljena na različita mjesta unutar strukture same pobudnice, koja govori o mladima, njihovim krizama, putovima života i djelovanja, pastoralnim usmjerenjima i životnome pozivu. Već takvim rasporedom upućuje se poruka da je Isus Krist onaj koji nadahnjuje i prožima čitav život mladoga čovjeka i da bez njega današnja mladež ne nalazi smjer i smisao svoga života u onoj punini koju može dati samo on.

1. Mladić Isus kao nadahnuće današnjim mladima

Nakon različitih primjera mladih likova iz Staroga i Novoga zavjeta, u II. poglavlju pobudnica govori o Isusu Kristu kao vječno mladome i mladosti njegove Crkve, koja je pozvana biti odraz mladoga Krista. Isus kao mladić predstavljen je na temelju evanđeoskih mjesta, pa ga se opisuje kao adolescenta i kao mladu odraslu osobu. Zamjetljivo je da su dva evanđeoska mjesta, koja govore o vremenu Isusove mladosti, interpretirana iz perspektive suvremenog doživljaja mladih, a ne toliko iz konteksta Isusova vremena. Na taj način se jasnije pokazuje da Isus i današnjim mladim ljudima može biti uzor za oblikovanje osobnoga života i odnosa prema drugima. Uočljivo je da se mimo kronološkog reda, ali očito zbog važnosti teme životnoga poslanja, najprije spominje Isusovo krštenje na Jordanu koje se tumači kao njegovo posvećenje na početku poslanja njegova života (usp. br. 24). Naglasak je na Isusu kao mladoj odrasloj osobi, koja se u povezanosti s Ocem i Duhom Svetim priprema za svoje poslanje: Otac mu se raduje kao »ljubljenome Sinu«; Duh Sveti ga ispunjava i vodi u pustinju. Slijedi izravna aktualizacija: »Svaka mlada osoba kad se osjeti pozvanom na neko poslanje na ovom svijetu, pozvana je prepoznati u svojoj nutрини i u svome srcu iste te riječi koje joj Bog Otac upućuje: 'Ti si moje ljubljeno dijete'« (br. 25). Sličnom logikom pobudnica se zatim vraća na događaj pronalaženja Isusa u Hramu koji se smješta u razdoblje Isusove adolescencije. Naglasak je stavljen na Isusov razvoj i rast primjeren njegovoj dobi,

ne samo u fizičkom, nego i u duhovnom smislu, u odnosu prema njegovu Ocu i drugima (usp. br. 26). Pobudnica ističe Isusov odnos ljubavi s Ocem nebeskim, ali ga odmah ograničava od mogućega krivoga poimanja: Isus zbog toga nije živio povučeno ili zaokupljen samim sobom. Isus je živio kao običan seoski mladić koji je rastao u odnosima s drugim ljudima – ne samo sa svojim roditeljima, nego i sa širom obitelji i njihovim prijateljima. Samo se u tome kontekstu može razumjeti kako se Isus mogao Josipu i Mariji na povratku iz Jeruzalema izgubiti, jer su mislili da je u društvu šire obitelji (usp. br. 29).

Upravo naglašeni aspekti Isusova života predstavljeni su kao nadahnuće za svakoga mladoga čovjeka koji se priprema izvršiti svoje životno poslanje: »To podrazumijeva sazrijevanje u odnosu s Ocem, sa sviješću o tome da je dio obitelji i zajednice i u otvorenosti da bude ispunjen Duhom Svetim i usmjeren prema tome da izvrši poslanje koje mu Bog povjerala, svoj osobni poziv« (br. 30). Cilj je pobudnice Isusa Krista pokazati kao običnoga mladoga čovjeka i kao takvoga nadahnuće za mlade, jer se u njegovu životu nalaze mnoge njima vlastite odlike: ljubav prema Ocu, prijateljstvo s učenicima, suosjećanje s najslabijima, hrabrost da se suprotstavi političkim i vjerskim vlastima, iskustvo neshvaćenosti i odbačenosti, strah od patnje (usp. br. 31).

Značajno je što ova pobudnica ne ostaje samo na Isusovu zemaljskom životu, nego taj dio završava govorom o Isusu Kristu uskrsnome kao izvoru prave mladosti: »On je istinska mladost svijeta koji je ostario i on je mladost svemira koji iščekuje 'u porođajnim bolima' (Rim 8,22) da se zaodjene njegovim svjetlom i njegovim životom. U njegovoj blizini možemo piti iz pravoga izvora koji održava živim sve naše snove, naše projekte, naše velike ideale i koji nas snažno tjera naviještati život vrijedan življenja« (br. 32).

Možemo zaključiti da u pobudnici pape Franje *Christus vivit* pojam 'mladost' zadobiva nekoliko razina značenja. Najprije, kod samoga Isusa mladost nije samo naravno stanje njegova razvoja prema zreloj dobi. Mladost kod njega uključuje i odgovarajući način života koji ima svoje specifične odlike: spremnost za osobno poslanje u svijetu, otvorenost drugima, hrabrost za promjene i obnovu, snagu za zalaganje za bolji svijet – da navedemo samo neke od njih. Prelazeći na Isusa Krista uskrsnoga, mladost poprima smisao novoga života i duhovne snage

koju Krist nudi svijetu. Analogno rečenome, i kad se obraća mladim ljudima pobudnica ne misli samo na mladost kao specifičnu razvojnu dob, nego ih poziva da prihvate one životne stavove koje je Isus Krist na uzoran način živio.

2. Isus Krist živi i trajno spašava

Nakon opširnog predstavljanja situacije mladih u današnjemu svijetu i Crkvi te kriza koje ih dotiču, pobudnica zaključuje kristološkim optimizmom: »Ako si mlad po godinama, ali se osjećaš slabim, umornim ili razočaranim, zamoli Isusa da te pridi-gne. Uz njega nada nikada ne nestaje. Isto možeš učiniti ako se osjećaš obuzet porocima, lošim navikama, egoizmom ili nezdravim zabavama. Isus, pun života, želi ti pomoći da svoju mladost učiniš nečim vrijednim. Tako nećeš uskratiti svijetu onaj dopri-nos koji samo ti možeš dati u svojoj jedinstvenosti i originalnosti« (br. 109).

Četvrto poglavlje pobudnice možemo čitati kao mali sažetak vjere, trinitarno strukturiran i kristološki fokusiran. Pobudnica spominje tri velike istine vje-re koje trajno valja naviještati i imati ih u sjećanju. Na prvom mjestu je vjera u Boga koji je ljubav i koji bezuvjetno ljubi svakoga čovjeka. To se potkreplju-je mnogim biblijskim mjestima koji ističu različite vidove ljubavi Oca nebeskoga prema ljudima (usp. br. 114). Osim toga, Božja ljubav je i danas djelo-tvorna i za svakoga čovjeka vrlo osobna: »Za njega ti si stvarno dragocjen, nisi beznačajan, važan si mu, jer si djelo njegovih ruku. Zato ti posvećuje pažnju i spominje te s ljubavlju. Božje sjećanje: njegovo sje-ćanje nije 'tvrđi disk' koji sve naše podatke 'sprema' i 'pohranjuje'. Njegovo sjećanje jest srce ispunjeno nježnim suosjećanjem koje se raduje kada trajno uklanja sve tragove našega zla. Ne želi zbrajati tvoje pogreške i uvijek će ti pomoći da nešto naučiš čak i iz svojih padova. Zato što te ljubi« (br. 115).

Druga velika istina tiče se Kristove radikalne žrtve za spasenje ljudi. Pobudnica ne razvija teološki smi-sao Kristove žrtve i spasenja, njezina je perspektiva i ovdje osobna i životna, s naglaskom na oproštenju grijeha: »Isti onaj Krist koji nas je svojim križem spa-sio od naših grijeha nastavlja nas i danas spašavati i otkupljivati snagom potpunog sebedarja. Gledaj njegov križ, zgrabi ga i čvrsto se drži za njega, pusti ga da te spasi, jer 'oni koji prihvate njegovu ponudu spasenja oslobođeni su od grijeha, žalosti, duhovne praznine i osamljenosti. I ako griješiš i udaljiš se od

njega, on te iznova podiže snagom svoga Križa'« (br. 119). Kristovo je opraštanje i spasenje bezuvjetno, bezgranično i besplatno, i po tome on potvrđuje neprocjenjivu vrijednost svakoga čovjeka. Ponovno slijedi parenetska pobuda: »Upri svoj pogled u raši-rene ruke raspetoga Krista, pusti da te uvijek iznova spašava. A kada ideš ispovjediti svoje grijeha, čvrsto vjeruj u njegovo milosrđe koje te oslobađa krivnje. Razmišljaj o njegovoj krvi prolivenoj s tolikom lju-bavlju i dopusti da te ona očisti. Tako ćeš se moći rađati uvijek iznova« (br. 123).

Treća istina vjere je da Isus Krist živi. Komentar koji slijedi vrlo je važan iz kristološke perspektive: »Mo-ramo se često na to podsjećati, jer nam prijete opa-snost da doživljavamo Isusa Krista samo kao dobar primjer iz daleke prošlosti, kao jedno sjećanje, kao nekoga tko nas je spasio prije dvije tisuće godina. To nam ne bi bilo ni od kakve koristi, ostavilo bi nas jednakima kakvi smo bili i prije, ne bi nas oslobodi-lo. Onaj tko nas ispunjava svojom milošću, onaj koji nas oslobađa, onaj koji nas preobražava, onaj koji nas liječi i tješi jest netko tko je živ. To je Krist uskr-sli, pun nadnaravnoga života i zaodjeven beskraj-nom svjetlošću« (br. 124). Ovaj nam se odlomak u pobudnici čini kao najzagusnutija ispovijest vjere u Isusa Krista, koji nije samo 'povijesni Isus' nego i 'Krist vjere', trajno aktualan i djelotvoran u povije-sti ljudi. Njegova prisutnost pak nije neka neutralna stvarnost, već spasenjska prisutnost. To je naglaše-no u lijepo formuliranome pozivu: »Kontempliraj Isusa sretnog i preplavljenog radošću. Raduj se sa svojim Prijateljem koji je izvojevao pobjedu. Ubili su sveca, pravednika, nedužna, ali On je pobijedio. Zlo nema posljednju riječ. Neće imati posljednju riječ ni u tvome životu, jer tvoj Prijatelj koji te ljubi hoće izvojevati slavodobitnu pobjedu u tebi. Tvoj Spasi-telj živi!« (br. 125).

U skladu s trinitarnom strukturom (povezanost Oca i Sina s Duhom Svetim) pobudnica zaključuje ovo poglavlje pozivom mladima na zazivanje Duha Svetoga koji ispunjava naša srca Božjom ljubavlju, Kristovim spasenjem i prisutnošću te daje odušev-ljenost za život u punini mladosti (usp. br. 130-133). Sve tri navedene istine vjere u pobudnici su tako formulirane da čine poziv mladima na osobni susret s Isusom Kristom i prijateljstvo s njime, jer je to bit samoga kršćanstva, daleko prije neke etičke odluke ili neke velike ideje (usp. br. 129).

U pobudnici je naglasak na Kristu 'danas', jer to je jedini način na koji ga današnji čovjek može susresti. Time se prije svega želi prevladati današnja tendencija razumijevanja Isusa samo kao rekonstruiranoga lika iz prošlosti ili kao jednoga od vodećih religioznih uzora iz povijesti čovječanstva. S druge strane, naglasak na Kristu »danas«, kojega svaka epoha i generacija čovječanstva mora iznova za sebe otkriti, utemeljen je na odabranim evanđeoskim tekstovima o »povijesnome Isusu«. Time pobudnica želi izbjeći da današnja predodžba Krista bude samo projekcija suvremenih želja o Isusu Kristu. Tako u njoj možemo prepoznati klasično kristološko i duhovno pravilo »da Isusa Krista danas možemo ispravno spoznati samo ako ga razumijemo u jedinstvu s Kristom 'jučer' i ako kroz Krista jučer i danas vidimo vječnoga Krista. U susret s Kristom uvijek spadaju tri dimenzije vremena te prekoračenje vremena u ono što je ujedno njegovo porijeklo i njegova budućnost«. ² Samo ako se uzmu sve tri vremenske dimenzije u obzir, može se govoriti u pravom smislu o Isusu Kristu koji je danas među nama na djelotvoran način prisutan i otvara nam budućnost. U tom smislu, Pobudnica predstavlja cjelovito razumijevanje Isusa Krista. Premda je mogla spomenuti još neka ključna mjesta iz evanđelja o njegovu identitetu (npr. o božanskom sinovstvu i utjelovljenju), ona na svoj način predstavlja cjelovitoga Isusa Krista: time što povezuje zemaljskoga Isusa, Uskrsloga Gospodina i onoga koji je danas i u sva vremena prisutan među ljudima te svima omogućuje susret sa sobom.

Osim toga, u pobudnici je naglasak na Kristovoj spasenjskoj prisutnosti kroz sva vremena. Isus Krist nudi spasenje ljudima svih epoha i generacija čovječanstva, pa tako i današnjoj mladeži. Spasenje koje Krist donosi opisuje se kao otkupljenje od grijeha i njegove moći i kao punina života koju jedino Krist može darovati. Time što ima u vidu grijeh i potrebu otkupljenja od grijeha, pobudnica *Christus vivit* pokazuje da punina života ne podrazumijeva puko samoostvarenje mladoga čovjeka na zemlji, nego mu otvara perspektivu da je punina života u zajedništvu s Kristom i njegovu pozivu svakome čovjeku da ga prihvati. Tim se naglascima izbjegava antropologizacija i sekularizacija spasenja koje se poima kao ispunjenje čovjekovih osobnih želja i životnih užitaka u ovozemaljskoj dimenziji. Pobudnica ima

predodžbu čovjeka potrebna spasenja koje sam ne može ostvariti (oslobođenje od grijeha) niti doseći (zajedništvo s Kristom), nego samo zahvalno i odgovorno prihvatiti kao ponudu. Isus Krist je punina života, kojemu se jedino isplati potpuno predati i dopustiti da preobrazi život pojedinca. Ta 'viša', transcendentna razina života još je jasnije artikulirana u temi prijateljstva s Isusom Kristom.

3. Poziv na životno prijateljstvo s Isusom Kristom

U posinodskoj pobudnici prijateljstvo s Isusom Kristom je nit koja se provlači kroz cijeli tekst, a na tri mjesta se izričito obrađuje. U V. poglavlju, u kojem se tematiziraju različiti putovi mladih, pobudnica kaže vrlo smjerokazno: »Bez obzira na to koliko toga doživio i iskustva koja imaš, nikada nećeš dosegnuti dubinu svoje mladosti, nećeš znati pravu puninu mladenaštva ako se ne budeš susretao svaki dan sa svojim velikim Prijateljem, ako ne budeš živio u prijateljstvu s Isusom« (br. 150). Zatim razrađuje smisao prijateljstva s njime: prijateljstvo je toliko važno da Isus sama sebe naziva prijateljem i svoje učenike prijateljima; prijateljstvo je odnos ljubavi, koja uključuje velikodušnost i dobrohotnost prema drugome; i mi smo darom milosti uzdignuti da postanemo njegovi prijatelji i pozvani smo da mu ljubav uzvratimo i dijelimo ju s drugima; prijateljstvo s Isusom je poziv, a ne prisila; ono je neraskidivo jer nas Isus nikada ne napušta; s Isusom kao prijateljem razgovaramo, posebice na način molitve, po kojoj dijelimo s njime sve što nam se događa i osjećamo njegovu prisutnost (usp. br. 152-156). Jak naglasak stavljen je na razumijevanje prijateljstva kao jedinstva s Kristom i na različita iskustva njegove prijateljske prisutnosti u osobnome životu.

U VIII. poglavlju pobudnice, koje je posvećeno važnosti životnoga poziva na svetost, prijateljstvo s Isusom Kristom postavlja se kao temeljna pretpostavka poziva: »Isus želi biti prijatelj svakoj mladoj osobi. To raspoznavanje temelj je svega« (br. 250). Isus daruje život, spasenje i želi da ono u našem životu pusti korijenje kako bismo mogli donositi plodove. Iz te perspektive, u pobudnici se navode različiti vidovi poziva. Poziv, u strogom smislu, tumači kao poziv na misijsko služenje drugima poput Isusa. Poziv se ne sastoji prvenstveno u obavljanju poslova ili vršenju obveza, nego je više od toga: to je put koji mnoge pojedinačne napore usmjerava prema

² J. RATZINGER, Jesus Christus heute, u: *Internationale katholische Zeitschrift Communio* 19 (1990.), 56.

jednom pravcu, a to je služenje društvu. Poziv tako samim obvezama i zadacima daje mnogo veću vrijednost: prepoznati zašto smo stvoreni, zašto smo na zemlji i koji je Gospodinov plan za naš život. I tek u tom svjetlu čovjek otkriva i razvija svoje pravo 'ja' (usp. br. 255-257). Umjesto funkcionalnoga ili pragmatičnoga razumijevanja mladoga čovjeka, pobudnica govori o mladima iz njihove osobne i cjelovite perspektive: mladi čovjek je prije svega osoba u prijateljstvu s Isusom Kristom, koji mu otkriva smjer i smisao njegova života, unutar kojega on sebe razvija, smješta svoje poslove i obveze te se otvara drugima. Umjesto na 'činiti' ili 'imati', u pobudnici je naglasak na 'biti' i to 'biti s' i 'biti za' drugoga. Iz temeljnoga tumačenja osobnoga poziva kao 'biti za druge', Pobudnica posebno razrađuje dva vida kako se on ostvaruje: zasnivanjem obitelji i radom (usp. br. 259-273). Konačno, ona poziva mlade da imaju hrabrosti i da se ne zatvore ni onome 'posebnome' pozivu biti za druge: pozivu na svećenički ili redovnički život ili drugi oblik posvećenja (br. 274).

Prijateljstvo s Isusom Kristom još se spominje u IX. poglavlju te se uzima kao kriterij razlučivanja vlastita poziva mladoga čovjeka. Kao pomoć, pobudnica uzima analogiju s ljudskim prijateljstvom i obdaranjem prijatelja: prijatelj, koji želi obdariti svoga prijatelja, prepoznaje koji bi mu dar bio najbolji, koji će ga učiniti sretnim, a taj ne mora biti objektivno najbolji ili najskuplji. To još više vrijedi za Isusov dar poziva: »(...) kada Gospodin misli na svakoga od vas i na ono što bi mu želio dati, on ga vidi kao svoga bliskog prijatelja. I ako ti je odlučio podariti milost, karizmu koja će ti pomoći živjeti svoj život u punini i postati netko tko koristi drugima, netko tko ostavlja trag u povijesti, to će sigurno biti nešto što će te obradovati u dubini tvoga bića i oduševiti te više od bilo čega drugog na ovome svijetu. Ne zato što će taj dar biti rijedak ili izvanredan, nego zato što će odgovarati upravo tebi, bit će savršeno prikladan za cijeli tvoj život« (br. 288).

Pobudnica *Christus vivit* poseže za omiljenom temom Isusa Krista kao prijatelja i prijateljstva s njime koja je u različitim aspektima prisutna u teologiji i kršćanskoj duhovnosti sve do danas.³ Uz gore navedene značajke toga prijateljstva u pobudnici, uočljivo je da ona ne spominje euharistiju kao Kristovu trajnu

prijateljsku prisutnost među svojim, jer ona daje snagu da njegovi nasljedovateli ustraju u prisnom odnosu prijateljstva s njime kroz vlastiti život.⁴ Uz ovaj teološki i tradicijski motiv, zasigurno je poziv na prijateljstvo s Isusom Kristom u pobudnici motiviran karakteristikom mladih ljudi kojima je prijateljstvo na poseban način značajno za razvoj spoznaje samih sebe i odnosa prema drugim ljudima.

Zaključak

U posinodskoj apostolskoj pobudnici pape Franje *Christus vivit* prevladava govor o Isusu Kristu u smislu njegova značenja 'za nas' i 'za naše spasenje'. Polazišna perspektiva je antropološko i egzistencijalno značenje Isusa Krista za današnjega mladoga čovjeka, s njegovim konkretnim životnim izazovima na osobnoj razini, u Crkvi i u svijetu. Možda se mladima moglo više reći i o tome tko je Isus Krist 'u sebi', poglavito u vidu njegova božanskoga sinovstva; ipak, ta dimenzija nije posve odsutna kroz teme Isusova zajedništva s nebeskim Ocem i Duhom Svetim, Krista uskrsloga, Krista Spasitelja i Krista trajno živoga. Naime, i ta je dimenzija važna, jer jedino ako je Isus Krist 'u sebi' pravi Bog, po njemu smo spašeni i on daje vječni smisao i puninu našem životu.⁵ Apostolsku pobudnicu znakovita naslova *Christus vivit* možemo smatrati spasenjsko-egzistencijalnom aktualizacijom za mlade onoga kristološko-antropološkoga principa, koji je formuliran u Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, br. 22: Otajstvo se čovjeka jedino rasvjetljuje u otajstvu utjelovljene Riječi; objavljujući otajstvo Oca i njegove ljubavi, Isus Krist potpuno otkriva čovjeka njemu samome i objavljuje uzvišenost njegova poziva. Konačno, imajući u vidu današnji pretjerani naglasak na jednom horizontalnom humanizmu, koji zna biti prisutan i na crkvenome području,⁶ vrlo je znakovito što je jedan dokument, nastao iz rada biskupske sinode o mladima, predstavio Isusa Krista kao nezaobilaznoga donositelja punine života, ne tek u perspektivi eshatološkoga dovršenja čovjeka, nego i u njegovu konkretnom ovozemaljskom ostvarenju. ■

³ O raširenosti i aktualnosti teme Isusa Krista kao prijatelja, i prijateljstva s njime, vidi detaljan prikaz u: A. SCHMIDT, *Jesus der Freund*, Würzburg, 2011.

⁴ O takvoj 'sakramentalnoj' dimenziji prijateljstva vidi u: A. SCHMIDT, Was heißt Freundschaft mit Jesus?, u: *Geist und Leben* 85 (2012.) 1, 38sl.

⁵ Usp. W. KASPER, *Christologie und Anthropologie*, u: ISTI, *Theologie und Kirche*, I, Mainz, 1987., 194-195.

⁶ Usp. H. KALEM, »Ne« golom humanizmu!, u: *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije* 147 (2019.) 10, 44-48.